

অনুবাদ আৰু অনুবাদৰ প্ৰকাৰভেদ

শ্ৰীৰিংকু বড়ো

সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ

এ এছ বি চি মহাবিদ্যালয়

মানুহে নিজৰ ভাব, অনুভূতি, জ্ঞান আৰু অভিজ্ঞতা ভাষাৰ জৰিয়তে প্ৰকাশ কৰে। পৃথিৱীত বিভিন্ন ভাষা প্ৰচলিত থকাৰ বাবে এটা ভাষাত প্ৰকাশ কৰা কথা আন এটা ভাষাৰ মানুহে বুজি পোৱাত বহু সময়ত অসুবিধা হয়। এই ভাষাগত দূৰত্ব দূৰ কৰি এটা ভাষাৰ বক্তব্য আন এটা ভাষাত প্ৰকাশ কৰাৰ প্ৰক্ৰিয়াকে অনুবাদ বোলে। সাহিত্য, শিক্ষা, বিজ্ঞান, প্ৰযুক্তি, সংবাদ, প্ৰশাসন আদি সকলো ক্ষেত্ৰতে অনুবাদৰ গুৰুত্ব অপৰিসীম।

অনুবাদৰ সংজ্ঞা

‘অনুবাদ’ শব্দৰ অৰ্থ হৈছে—এটা ভাষাত প্ৰকাশিত ভাব, বক্তব্য বা বিষয়বস্তুক আন এটা ভাষাত মূল অৰ্থ আৰু ভাব অক্ষুণ্ণ ৰাখি প্ৰকাশ কৰা। যি ভাষাৰ পৰা অনুবাদ কৰা হয় তাক উৎস ভাষা আৰু যি ভাষালৈ অনুবাদ কৰা হয় তাক লক্ষ্য ভাষা বোলে। উদাহৰণস্বৰূপে—

ইংৰাজী ভাষাৰ “The sun rises in the east” বাক্যটো অসমীয়ালৈ “সূৰ্য পূব দিশত উদয় হয়” বুলি প্ৰকাশ কৰিলে ই অনুবাদ হ’ব।

ভাল অনুবাদৰ ক্ষেত্ৰত কেৱল শব্দৰ অৰ্থ সলনি কৰিলেই নহয়; মূল বক্তব্যৰ ভাব, অৰ্থ, উদ্দেশ্য আৰু প্ৰয়োজন অনুসৰি ভাষাশৈলীও যথাসম্ভৱ অক্ষুণ্ণ ৰাখিব লাগে।

অনুবাদৰ প্ৰকাৰভেদ:-

অনুবাদৰ বিষয়বস্তু, উদ্দেশ্য আৰু পদ্ধতি অনুসৰি ইয়াক বিভিন্ন ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। তলত কেইটামান উল্লেখযোগ্য প্ৰকাৰ আলোচনা কৰা হ'ল—

১। আক্ষৰিক অনুবাদ:

মূল ভাষাৰ শব্দ বা বাক্যৰ গঠন অনুসৰণ কৰি যেতিয়া অনুবাদ কৰা হয়, তাক আক্ষৰিক অনুবাদ বোলে। ইয়াত মূল বক্তব্যৰ শব্দগত অৰ্থক অধিক গুৰু দিয়া হয়। উদাহৰণস্বৰূপে - He is a good boy. → সি এজন ভাল ল'ৰা।

বৈজ্ঞানিক, কাৰিকৰী বা সৰল তথ্যভিত্তিক বাক্যৰ ক্ষেত্ৰত আক্ষৰিক অনুবাদ যথেষ্ট উপযোগী।

২। ভাবানুবাদ:

মূল লেখাৰ প্ৰতিটো শব্দৰ অনুবাদ নকৰি মূল বক্তব্য বা ভাবটো লক্ষ্য ভাষাত স্বাভাৱিকভাৱে প্ৰকাশ কৰাকে ভাবানুবাদ বোলে। সাহিত্যিক ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰত এই পদ্ধতি বিশেষভাৱে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। উদাহৰণস্বৰূপে - কোনো ইংৰাজী প্ৰবাদৰ শব্দে-শব্দে অনুবাদ নকৰি তাৰ সমতুল্য অসমীয়া প্ৰবাদ ব্যৱহাৰ কৰা।

ভাবানুবাদত মূল ৰচনাৰ ভাব আৰু উদ্দেশ্যক অধিক গুৰু দিয়া হয়।

৩। সাহিত্যিক অনুবাদ:

কবিতা, গল্প, উপন্যাস, নাটক, জীৱনী আদি সাহিত্যিক ৰচনাক এটা ভাষাৰ পৰা আন এটা ভাষালৈ অনুবাদ কৰাকে সাহিত্যিক অনুবাদ বোলে। ইয়াত মূল ৰচনাৰ ভাবৰ লগতে সৌন্দৰ্য, অলংকাৰ, ছন্দ, ৰস আৰু ভাষাশৈলীও যথাসম্ভৱ সংৰক্ষণ কৰা হয়। উদাহৰণস্বৰূপে - কোনো ইংৰাজী উপন্যাস অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰা।

৪। কাৰিকৰী বা বৈজ্ঞানিক অনুবাদ:

বিজ্ঞান, চিকিৎসা, অভিযান্ত্ৰিক, তথ্য-প্ৰযুক্তি আদি বিষয়ৰ গ্ৰন্থ, প্ৰবন্ধ বা নথি অনুবাদ কৰাকে কাৰিকৰী বা বৈজ্ঞানিক অনুবাদ বোলে। ইয়াত ভাষাৰ সৌন্দৰ্যতকৈ বিষয়বস্তুৰ শুদ্ধতা আৰু স্পষ্টতা অধিক গুৰুপূৰ্ণ।

উদাহৰণস্বৰূপে- ইংৰাজী ভাষাত লিখা কোনো বিজ্ঞান বিষয়ক পাঠ্যপুথি
অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰা।

৫। প্ৰশাসনিক অনুবাদ:

চৰকাৰী আদেশ, জাননী, কাৰ্যালয়ৰ পত্ৰ, প্ৰতিবেদন, আবেদন-পত্ৰ
আদি নথি এটা ভাষাৰ পৰা আন এটা ভাষালৈ অনুবাদ কৰাকে প্ৰশাসনিক
অনুবাদ বোলে। উদাহৰণস্বৰূপে- ইংৰাজীত প্ৰকাশিত চৰকাৰী জাননী এখন
অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰা। এই ক্ষেত্ৰত শব্দৰ যথাযথ ব্যৱহাৰ, স্পষ্টতা আৰু
মূল বক্তব্যৰ প্ৰতি আনুগত্য অতি প্ৰয়োজনীয়।

৬। সংবাদ অনুবাদ:

সংবাদপত্ৰ, আলোচনী, টেলিভিছন বা অনলাইন মাধ্যমত প্ৰকাশিত
সংবাদ এটা ভাষাৰ পৰা আন এটা ভাষালৈ ৰূপান্তৰ কৰাকে সংবাদ অনুবাদ
বোলে। ইয়াত সংক্ষিপ্ততা, স্পষ্টতা আৰু তথ্যৰ শুদ্ধতাক বিশেষ গুৰুত্ব দিয়া
হয়। উদাহৰণস্বৰূপে- ইংৰাজী সংবাদপত্ৰত প্ৰকাশিত আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় সংবাদ
অসমীয়াত প্ৰকাশ কৰা।

৭। প্ৰবন্ধৰ অনুবাদ:

এটা ভাষাত লিখিত প্ৰবন্ধক আন এটা ভাষালৈ অনুবাদ কৰাকে
প্ৰবন্ধৰ অনুবাদ বোলে। প্ৰবন্ধ অনুবাদৰ সময়ত মূল লেখকৰ ভাব, যুক্তি,
তথ্য, বক্তব্য আৰু ভাষাশৈলী যথাসম্ভৱ অক্ষুণ্ণ ৰাখিব লাগে। প্ৰবন্ধটো যদি
সাহিত্যিক হয়, তেন্তে ভাষাৰ সৌন্দৰ্য আৰু প্ৰকাশভংগীৰ প্ৰতিও গুৰুত্ব দিব
লাগে। আনহাতে, বৈজ্ঞানিক বা তথ্যভিত্তিক প্ৰবন্ধৰ ক্ষেত্ৰত তথ্যৰ শুদ্ধতা
আৰু স্পষ্টতা অধিক গুৰুত্বপূৰ্ণ। শব্দে-শব্দে অনুবাদ কৰাতকৈ লক্ষ্য ভাষাত
স্বাভাৱিক আৰু সহজবোধ্য ৰূপত বিষয়টো প্ৰকাশ কৰাই উত্তম।

৮। সাক্ষাৎকাৰৰ অনুবাদ:

এজন ব্যক্তিয়ে আন এজন ব্যক্তিক কৰা প্ৰশ্ন আৰু তাৰ উত্তৰক মূল
অৰ্থ আৰু বক্তব্য অক্ষুণ্ণ ৰাখি আন এটা ভাষাত প্ৰকাশ কৰাকে সাক্ষাৎকাৰৰ
অনুবাদ বোলে। সাক্ষাৎকাৰৰ অনুবাদত বক্তাৰ কথনভংগী, ব্যক্তিত্ব, অনুভূতি
আৰু বক্তব্যৰ স্বাভাৱিকতা বজাই ৰখা অতি প্ৰয়োজন। প্ৰশ্ন আৰু উত্তৰৰ ক্ৰম

সলনি কৰিব নালাগে। বক্তাই ব্যৱহাৰ কৰা কথিত ভাষা, বিশেষ শব্দ বা প্ৰবাদৰ ক্ষেত্ৰত লক্ষ্য ভাষাৰ উপযুক্ত আৰু বোধগম্য প্ৰকাশ ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে।

৯। শব্দানুবাদঃ

দৰাচলতে মূল পাঠৰ প্ৰতিটো শব্দ, প্ৰতিটো শাৰী যথাযথভাৱে লক্ষ্য পাঠলৈ ৰূপান্তৰ কৰাকে শব্দানুবাদ বোলে। এই শ্ৰেণীৰ অনুবাদত লক্ষ্যভাষাৰ বৈয়াকৰণিক উপাদানবোৰ উপেক্ষা ৰৰা হয়। প্ৰাচীন ধৰ্মপুথি, আইন, অংকশাস্ত্ৰ, সংগীতশাস্ত্ৰ আদিৰ ক্ষেত্ৰত এই শ্ৰেণী অনুবাদৰ ব্যৱহাৰ হোৱা দেখা যায়। এই অনুবাদত অনুবাদকে উৎস ভাষাৰ কোনো শব্দ, কোনো অভিব্যক্তিমূলক সমতলৰ উপাদানকে লক্ষ্য ভাষাৰ পাঠত পৰিহাৰ নকৰে আৰু লক্ষ্য ভাষাৰ গাঁথনিক ৰীতি সংযোজন নকৰে।

বৰ্তমান বিশ্বত অনুবাদৰ প্ৰয়োজন ক্ৰমাৎ বৃদ্ধি পাইছে। অনুবাদৰ জৰিয়তে বিভিন্ন ভাষা আৰু সংস্কৃতিৰ মানুহৰ মাজত যোগাযোগ স্থাপন হয়। বিভিন্ন দেশৰ সাহিত্য, বিজ্ঞান, ইতিহাস আৰু জ্ঞান-সম্ভাৰ আন ভাষাৰ মানুহে জানিব পাৰে। শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰতো অনুবাদে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে। অনুবাদ হৈছে বিভিন্ন ভাষাৰ মাজত যোগাযোগ আৰু জ্ঞান বিনিময়ৰ এক শক্তিশালী মাধ্যম। এটা ভাল অনুবাদে কেৱল ভাষা সলনি নকৰে; ই মূল বক্তব্যৰ অৰ্থ, ভাব আৰু উদ্দেশ্যক নতুন ভাষাত সহজ আৰু বোধগম্য কৰি তোলে। আক্ষৰিক অনুবাদ, ভাবানুবাদ, সাহিত্যিক অনুবাদ, বৈজ্ঞানিক অনুবাদ, প্ৰশাসনিক অনুবাদ আৰু সংবাদ অনুবাদ আদি বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ অনুবাদে মানুহৰ জ্ঞান আৰু সংস্কৃতিৰ পৰিসৰ বহল কৰাত বিশেষ ভূমিকা পালন কৰিছে।